

DA DANSKERNE VILLE OMVENDE VERDEN.
HISTORIEN OM MISSIONSBEVÆGELSEN
DANIEL HENSCHEN
GADS FORLAG, 2019
281 SIDER

DET DANSKE MISSIONSSELSKABS HISTORIE
1821-1985
HARALD NIELSEN
DANMISSION, 2019
333+304 SIDER (2 BIND)

Anmeldt af Kurt E. Larsen

Dansk ydre mission har gjort meget godt. Man har først og fremmest bragt evangeliet til fremmede himmelstrøg, til mennesker, der ellers ikke ville have hørt budskabet. Ydre mission har også virket positivt tilbage, både på menigheder og IM-samfund, men også generelt på dansk kultur. Ydre mission har haft positive samfundsfølger: Ydre mission åbnede nogle af de første muligheder for kvinder til et offentligt virke; missionens venner blev holdt orienteret om verdens forhold og lærte at blive mere åbne overfor andre kulturer. Missionsarbejdet formidlede en viden om verden, der blev vigtig for det senere udviklingsarbejde.

Alt dette fortæller historikeren, ph.d. Daniel Henschen, om i et stort værk om dansk ydre missions historie. Trods titlen

er det altså ikke hele missionsbevægelsen, men kun den internationale (ydre) mission, der i overskriften beskrives som den danske missionsbevægelse. Den er til gengæld beskrevet så grundigt og klart, som ikke tidligere. Bogen er både velskrevet og flot, rigt illustreret med billeder fra ydre missions historie. Han redegør for hvordan ydre mission i storhedstiden nåede bredt ud, bl.a. gennem missionsudstillinger. Der var således 35.000 besøgende i Aarhus til en missionsudstilling i 1947! Og i radioen blev der holdt seriøse foredrag om ydre mission ved missionsledere, så hele det danske folk blev bedre oplyst om forholdene i verden. På en tid, da få andre fulgte med, sad tusindvis af mennesker fra såkaldt »snævre« kristne miljøer og studerende bøger og blade om

politiske, sociale og religiøse forhold under fjerne himmelstrøg, fordi de ville leve med i vore missionærers arbejde.

Henschens bog fokuserer mest på Indien og Kina, som var de to store missionsmarker for det daværende DMS (Det Danske Missionselskab) i perioden 1880-1945, som han opfatter som ydre missions storhedstid i vores land. Det var det også, hvis man tænker på dansk offentlighed. Der kom dog også andre missionselskaber på banen sidenhen, og arbejdet er fortsat. Om denne nyere missionshistorie giver bogen ikke så meget, men til gengæld er den glimrende vedrørende den ældre, der beskrives med sikker hånd og stort overblik. Henschens bog gør klog på ydre missions historie, og vil være en god gave til unge, der overvejer at rejse ud som volontører. Det er godt at vide, hvor vi kom fra.

Et andet missionshistorisk storværk beskriver netop DMS, der blev stiftet i 1821. Nu hvor 200-året nærmer sig, har den tidligere generalsekretær Harald Nielsen skrevet dets historie frem til 1985. DMS er som det første – og længe det største – danske missionselskab allerede grundigere beskrevet end alle andre danske missionselskaber, men Harald Nielsen graver endnu dybere i kilderne og trækker trådene længere fremad mod nutiden. Der er tale om et dygtigt historisk arbejde, der bringer megen ny og nyttig viden frem, grundigt belagt med kildehenvisninger til videre forskning.

Dansk ydre missions historie er historien om stærke personligheder med missionskald til bestemte lande, og et missionselskab, der måtte overveje om man

kunne gå i gang på nye missionsfelter. Man bliver fuld af beundring for missionsarbejdets pionerer og for det slidsomme arbejde, som folkene i DMS' bestyrelse har skullet varetage, når man også skulle være økonomisk ansvarlige og tage hensyn til den kirkelige virkelighed. Harald Nielsen beskriver disse overvejelser om nye missionsfelter og splittelser/fusioner hen ad vejen. På den måde bliver hans værk en indføring i meget af dansk ydre missions historie, især sådan som dette så ud herhjemme fra og ud fra DMS' kilder. Hvilke lande skal man arbejde i? Hvilken uddannelse skal missionærerne have? Skal man også i missionsarbejdet påtage sig socialt hjælpearbejde, og hvordan skal missionæren forholde sig til den tro, mennesker har i forvejen? Kendskab til historien kan både være positivt inspirerende og en nyttig hjælp til ikke at gentage fortidens fejltagelser. Som sådan kan Harald Nielsens bog være nyttig til at klæde nutidens missionsledere på.

En række detaljer kan man diskutere. Jeg er ikke altid tilfreds med hans placering af aktørers placering i de kirkelige retningsbåse. Harald Nielsens egne sympatier skinner tydeligt igennem. Det er fx tydeligt, at Indre Mission er skurken, med Vilhelm Beck som overskurken, og der bruges uforholdsmæssigt meget plads på at beskrive Indre Missions »overtagelse« af DMS i 1890'erne. Daniels Henschens bogtitel lader antyde, at det var danskerne, der ville omvende verden. Det var det nu ikke, for det var kun et lille udsnit af den danske kirke, der ville det. Ganske særligt Indre Mission, hvilket Henschens tekst også udmærket får frem. Dette er

Harald Nielsen ikke uenig i, men hvorfor skal det så skildres som magtsyge, når de, der gerne vil drive mission, søger indflydelse på arbejdet i DMS via demokratiet? Et andet eksempel handler om det konfessionelle: Skulle DMS arbejde for at oprette lutherske kirker i andre lande, eller skulle man tænke mere tværkirkeligt og gå ind i økumeniske kirkedannelser? Her ligger Niensens sympati på den økumeniske side. Derfor blev den lutherske Beck skurken, mens helten er L. P. Larsen, der havde et nærmest reformert sakramentsyn og blev presset ud af DMS. Hvis man vægtlægger et luthersk sakramentsyn, vil man nok placere skurkerollen et andet sted. Harald Nielsen sympatiserer endelig med nedtoningen af forskellen til andre religioner. Han taler pænt om missionær Kaj Baagø, der vakte megen opsigt i 1960'erne med sin afvisning af, at DMS skulle omvende hedninger. Baagø trådte i 1968 ud af DMS, meldte sig siden også ud af kirken, kasserede sin præstekjole, bandede over teologerne, forlod den kristne tro og blev til sidst begravet uden gejstlig medvirken. Dette nævner Harald Nielsen ikke, men skriver at Baagø som ambassadør i Indien vedblev at være »trofast over for DMS og de gamle kollegaer« (bind 2, 213)!

Efter læsningen af begge store værker sidder man tilbage med det spørgsmål:

Hvilken sammenhæng er der mon mellem DMS' teologiske udvikling af økumeni og nyt missionssyn – og så det forhold, at DMS er gået støt tilbage i missionærtal, så de i 1960'erne blev overhalet af Sudanmissionen og siden af Luthersk Mission og pinsebevægelsen? Bøgerne har deres hovedfokus på DMS og den ældre historie og har ikke fulgt op på den udvikling, der er sket siden: Folkekirken er generelt gået i nødhjælpsretning, mens missionselskaberne samlet set er gået i »evangelikal« retning. Man savner henvisninger til nyere missionsteologiske bidrag, der kunne kaste lys over det nye og det evangelikale. Jeg henviser i flæng til videnskabelige arbejder af Jørn Henrik Olsen, Flemming Hansen og Finn Aasebø Rønne. Ydre missions nyere udvikling er nemlig ikke blot krise og ikke blot udefrakommende vanskeligheder. Det handler også om en teologisk udvikling i evangelikal retning, der har givet vækst og været med til at flytte vægten – og missionsvennernes støtte – til andre missionsarbejder. Det må gerne blive nærmere undersøgt og beskrevet i det næste grundige missionshistoriske studie. Det kunne også være godt engang at få belyst, hvad der så kom ud af de danske anstrengelser *derude* – på kort og langt sigt.